

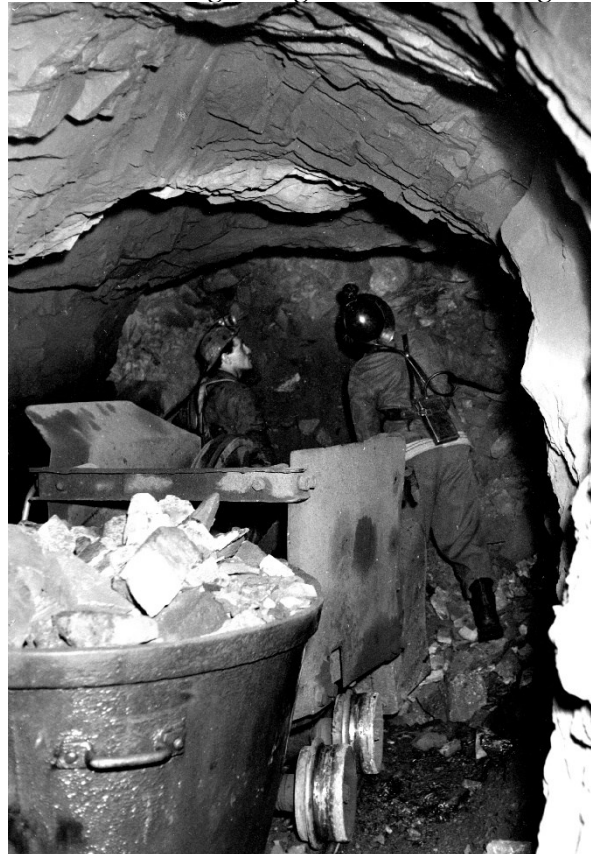
**ARBETS-
PLATSER
I FÖRÄNDRING
BLÖTBERGET**

INTRODUKTION

NYCKELFAKTA

- Tidigare ett mindre gruvsamhälle utanför Ludvika i Dalarna
- Brytning av järnmalms ägt rum sedan slutet av 1700-talet
- Gruvan lades ner 1979, mest på grund av bristande lönsamhet
- Mycket malm kvar, föreslås vara väl lämpad för vätebaserad stålproduktion
- Nordic Iron Ore vill öppna gruvan igen, men det har uppstått några förseningar
- Ett köpeavtal finns med Cargill Metals gällande 25 miljoner ton järnmalmskoncentrat till ett värde av 35 miljarder USD
- Byggandet av den nya gruvan har ännu inte påbörjats

En titt in i den gamla gruvan vid Blötberget.

**Sheffield
Hallam
University**

En av de gamla gruvmaskinerna som används i gruvor som den i Blötberget, utanför Gruvmuseet i närliggande Grängesberg. Bland stenarna som syns på marken finns bitar av järnmalm.

ATT KARTLÄGGA FÖRÄNDRING

Gruvverksamhet har funnits i Blötberget sedan slutet av 1700-talet, men dock tog en mer seriös utbyggnad fart 1902, under ledning av företaget Vulcanus. Det som möjliggjorde den plötsliga expansionen var att den s.k. Thomasprocessen innebar att fosforhalten i malmen inte längre var en nackdel. Dessutom hade Frövi-Ludvika järnväg anlagts 1873, och 1901 kunde Ludvika kraftstation försörja gruvan med elkraft.

Det lilla samhälle som vuxit upp runt gruvan blomstrade i decennier, men påverkades de hårt av stålkrisen på 1970-talet. Järnmalmgruvan stängdes, främst på grund av bristande lönsamhet, 1979, trots protester från arbetare och massvis av malm kvar i marken. Gruvan var en stor arbetsgivare i området, och stängningen ledde till en långsam avfolkning och minskad lokal kommersiell aktivitet.

EU:s CBAM-tull har lett till förväntningar om ökad efterfrågan på grönt stål, och den lokala järnmalmen antas vara mycket lämplig för detta på grund av en hög järnhalt. Företaget Nordic Iron Ore försöker därför öppna gruvan igen, även om projektet för närvarande bara är i ett tidigt planeringsskede. Målet är att gruvan ska vara klar 2026, även om VD:n själv medger att detta är en mycket optimistisk prognos. Flera förseningar har redan inträffat, och den ursprungliga planen var att öppna 2015. Nordic Iron Ore har ett avköpsavtal med Cargill, men behöver ytterligare investeringar innan gruvan kan öppnas. Den nya gruvan är planerad att vara helt elektrisk, och använda fossilfri energi för att utvinna malm.

Det viktigaste förväntade framtida behovet är rekrytering av arbetare, och möjligheten att förse utbildning lokalt. En återöppnad gruva skulle naturligtvis skapa nya arbetstillfällen på direkt väg, men också troligen indirekt skapa ytterligare fler jobb genom behovet av diverse tjänster. Återöppningen tros av dem vi talade med, leda till en större ekonomisk stabilitet för Blötberget, säkerställa byns överlevnad och välstånd, och eventuellt locka fler invånare eller nya lokala företag. Främst skulle invånarna vi talade med känna en känsla av stolthet och prestige, på grund av gruvans kulturella och historiska betydelse, och deras identitet som gruvsamhälle.

**“Det är ju bra
skit i backen,
och grejen att
malmen
ska ju
ingenstans!”**

**- Ronne Hamerslag,
VD för Nordic Iron
Ore**

**Nordic
Iron Ore**

ARBETSPLATSER I FÖRÄNDRING

Gamla gruvarbetare i området som vi talade med gillade alla sitt arbete oerhört, och även om det var hårt och farligt arbete ser de tillbaka på det som något mycket positivt. I gruvan var det alltid helt mörkt, ofta blött, och ganska stressigt. Det fanns en ständig rasrisk, dålig luftkvalitet, och dagarna var långa. Men arbetarna fick ganska bra betalt, anställningen var pålitlig, och de hade starkt fackligt stöd, vilket överlag gjorde dem mycket bekväma. De njöt av arbetets självständiga karaktär, vikten av personligt ansvar, och den goda kamratskapen. Den överväldigande majoriten av arbetarna i gruvan var män, även om kvinnor sedan 1930-talet också tilläts arbeta, men dock inte under jord.

Själva gruvarbetets karaktär har förändrats avsevärt under åren på grund av den tekniska utvecklingen, och arbetet har blivit säkrare, bättre betalt, och mer respekterat vad gäller status. Det har också blivit mer automatiserat, och idag behövs färre arbetare för att effektivt driva en gruva. De gamla gruvarbetarna vi talade med anser att dessa förbättringar också har minskat arbetets sociala karaktär, eftersom mer avlägset och isolerat arbete innebär mindre tid i fysisk närhet av ens kollegor.

ARBETSPLATSER I FÖRÄNDRING

Under den tid som gruvan var i drift, fanns nära sociala relationer arbetarna emellan, enligt deltagarna. Den sociala sammanhållningen var stark, och människor tillbringade tid tillsammans utanför jobbet. Informella sociala aktiviteter och sammankomster så som fika var vanligare bland kvinnor, medan män föredrog formellt föreningsliv och planerade aktiviteter. Föreningslivet har minskat efter nedläggningen av gruvan, som tidigare gjorde mycket för att stötta olika hobbyklubbar. Invånarna vi talade med delade en förståelse för att platsen och gruvan var en och samma sak; att deras by inte hade funnits om det inte vore för gruvan, och att den sociala och kommersiella nedgången de har genomlevt beror på nedläggningen av gruvan.

Ändå har Blötberget överlevt och står fortfarande kvar – mindre och inte lika livligt, men fortfarande kvar. Byn har utvecklats till ett lugnt och tätt sammansvetsat bostadsområde, som stoltserar med att vara vänligt och välkomnande. Folket är säkra på sina framtidsutsikter, med eller utan gruvan. Många välkomnar gruvan, men de är säkra på att Blötberget också skulle klara sig bra utan den, för det kommer alltid att finnas människor som föredrar att leva ett lugnt liv nära naturen och landsbygden.

*“Innan
gruvan, då
fanns inte
samhället.”*

-
*Pensionerad
bergsman från
Grängesberg*

FÖRÄNDRINGSHANTERING

Stängningen av gruvan gav arbetarna ett ovillkorligtval: hitta ett annat jobb lokalt, eller flytta bort och hitta jobb någon annanstans. Några få kunde gå i pension; några förblev arbetslösa och led av dålig psykisk hälsa som ett resultat. Fackföreningarna försökte förhindra stängningen, men deras stora protester var i slutändan ineffektiva.

För närvarande försöker lokalborna vi talade med att hålla sig informerade så långt de kan, och de ser generellt mycket positivt på möjligheten till en återöppning. Inledningsvis fanns en viss oro för att gruvan skulle dränera det lokala grundvattnet, eller få andra miljöeffekter. De boende upplevde att deras rädsla mildrades av NIO genom att dessa arrangerade möten och informationsträffar. Kommunikationen mellan NIO, Ludvika kommun, Blötbergets invånare, och det lokala utvecklingsföretaget Samarkand-2015 upplevdes generellt fungera väl.

Blötbergsborna har inget konkret sätt att påverka förändringarna och kan i slutändan bara hoppas på det bästa. Både det förflutnas förändringar och förväntan om framtiden hanteras istället socialt, genom t.ex. verksamheten i en kulturförening i Blötberget och ett gruvmuseum i Grängesberg. Dessa bevarar de lokala gruvornas historia och håller minnet av dem vid liv, medan de väntar och hoppas att gruvan ska återvända och skapa en kontinuitet mellan dåtid och nutid.

Denna 'snapshot' är en del av kommunikationsinsatserna i forskningsprojektet *Changing places of work: A place-based approach for re-imagining work in the fossil free industrial towns of the future*. Den ger en kort bild av en av de fallstudieplatser som undersökts inom ramen av projektet. För mer information, se:

<https://portal.research.lu.se/en/projects/changing-places-of-work-a-place-based-approach-for-re-imagining-w>

Författare:

Davor Mujezinovic, Karlstad University: davor.mujezinovic@kau.se

Bregje van Veelen, Lund University: bregje.van_veelen@LUCSUS.lu.se

Stefan Backius, Karlstad University: stefan.backius@kau.se

William Eadson, Sheffield Hallam University: w.eadson@shu.ac.uk

Åsa Melin, Karlstad University: asa.melin@kau.se

Publicerat: March 2024, Karlstad.

Fotografier på sidorna 1, 2, och 5 från gruvan i Blötberget, med tillstånd av Blötbergets kulturförening.

Fotografier på sidorna 3 och 7 från Grängesbergs gruvmuseum, tagna av författarna med tillstånd från museet.

Finansierat av de svenska forskningsråden Forte och Formas.

Bidragsavtal nr 2021-01767

